

Верховний
Суд

Вступ до фраздаторності: сучасні виміри

Василь Крат,
суддя Верховного Суду,
кандидат юридичних наук, доцент

27 березня 2026 року

I. Історичний ракурс

Римське право

Крат В.І. Прояви римських ідей в сучасній судовій практиці / Римське право крізь призму традиції і судової практики : монографія / за ред. І. В. Спасибо-Фатеевої. – Харків : ЕКУС, 2022. – С. 150 – 163.

На підставі закону та преторського права в Римській державі сформувалися наступні різновиди приватних деліктів:

- 1) особиста образа;
- 2) крадіжка;
- 3) грабіж;
- 4) протиправне пошкодження або знищення чужого майна;
- 5) погроза;
- 6) обман;
- 7) *fraus creditorum*

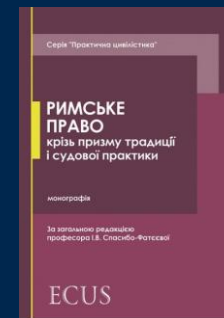

Римське право

Крат В.І. Прояви римських ідей в сучасній судовій практиці / Римське право крізь призму традиції і судової практики : монографія / за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. – Харків : ЕКУС, 2022. – С. 150 – 163.

Fraus creditorum (з лат. – на шкоду кредиторам) – це вчинення боржником правочинів, направлених на зменшення його майна з метою приховати його від звернення стягнення кредиторів.

Fraus creditorum був сконструйований в преторському праві. Це стало можливим після того як примусове виконання судових рішень стало відбуватися шляхом звернення стягнення на майно боржника.

Римське право

Крат В.І. Прояви римських ідей в сучасній судовій практиці / Римське право крізь призму традиції і судової практики : монографія / за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. – Харків : ЕКУС, 2022. – С. 150 – 163.

В різні періоди розвитку цієї конструкції кредитори могли вимагати застосування таких заходів як: *interdictum fraudatorium*, *actio Pauliana*, *restitutio in integrum ob fraudem*.

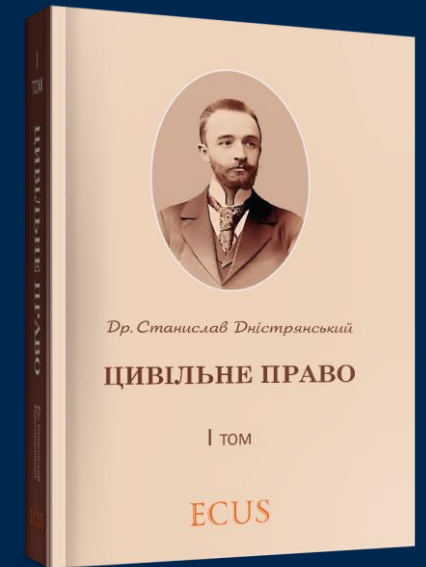
В часи Юстиніана оспорювання правочинів на шкоду кредиторів стало відбуватися **за допомогою *actio Pauliana***. Метою цього позову було відновлення такого стану речей, який би настав за відсутності фраздаторних дій боржника.

оспором супроти свого подруга – перед подружем або й підчас подружя – чи супроти інших близьких членів сім'ї, або й на користь названих якраз осіб, хіба що другій стороні підчас такого правного ділання не був ні не мусів бути відомий намір довжника, пошкодити.

б) Задля розтрати майна.

4. Закупні, обмінні і доставні договори, заключені довжником у послідному році перед оспором, оскільки друга сторона в тому ділі пізнала чи мусіла пізнати розтрату майна, що наносить шкоду вірителям.

Фраудаторні правочини

Окрема думка судді КЦС від 14.02.2018 у справі № 379/1256/15-ц

Фраудаторні правочини (правочини, що вчинені боржником на шкоду кредиторам) в українському законодавстві регулюються тільки в певних сферах. Зокрема: у банкрутстві (стаття 20 Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом»); при неплатоспроможності банків (стаття 38 Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб»); у виконавчому провадженні (частина четверта статті 9 Закону України «Про виконавче провадження»).

Однією із основоположних засад цивільного законодавства є добросовісність (пункт б статті 3 ЦК) і дії учасників цивільних правовідносин **мають бути добросовісними**. Тобто відповідати певному стандарту поведінки, що характеризується чесністю, відкритістю і повагою інтересів іншої сторони договору або відповідного правовідношення.

«Добра» і «погана» недійсність

<https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/1691126/>

Василь Крат зауважив, що існує «добра» і «погана» недійсність.

Перша – це, наприклад, коли вчиняється фродаторний правочин. Визнання такого правочину недійсним допомагає задовольнити вимоги кредитора.

Другу учасники обороту намагаються використовувати для незастосування умов договору, наприклад коли хочуть визнати недійсним третейське / арбітражне застереження, щоб не було компетенції у третейського суду чи арбітражу. «Рано чи пізно ми будемо так дивитися на будь-яку недійсність у контексті кожної конструкції: є "добра" і є "погана". У будь-якому випадку, щоб забезпечити стабільність, потрібно не допускати "поганої" недійсності. По-іншому гарантувати стабільність навряд чи вийде», – сказав суддя.

Фраудаторний правочин в українському законодавстві з 01.01.2025

Кодекс України з процедур банкрутства
Стаття 1. Визначення термінів

заінтересовані особи стосовно боржника - ...сторона **фраудаторного правочину**, вчиненого боржником, або правочину, який згідно із статтею 42 цього Кодексу визнано недійсним.

Фраудаторний правочин в українському законодавстві з 01.01.2025

Кодекс України з процедур банкрутства

Стаття 33-9. Проміжне фінансування

4. Правочин про залучення проміжного фінансування, вчинений у порядку та на умовах, передбачених цією статтею, у разі подальшого відкриття провадження у справі про банкрутство боржника **не може визнаватися господарським судом недійсним на підставі статті 42 цього Кодексу чи як фраудаторний правочин.**

5. У разі якщо в подальшому щодо боржника буде відкрито провадження у справі про банкрутство, вимоги кредитора, який надав проміжне фінансування (крім випадку, якщо правочин щодо залучення проміжного фінансування визнано господарським судом у межах процедури банкрутства боржника недійсним з інших підстав, **ніж на підставі статті 42 цього Кодексу, чи як фраудаторний правочин**), підлягають задоволенню в першу чергу.

actio Pauliana

Постанова КЦС ВС від 26.03.2025 у справі № 544/1116/22

30. Верховний Суд звертає увагу на те, що **конструкція фrawdаторного правочину (actio Pauliana)** спрямована на захист прав та інтересів кредитора, на шкоду якому вчинений правочин.

Цю конструкцію під час позаконкурсного оспорювання правочину не можна застосувати тоді, коли особа сама вчинила відповідний правочин для уникнення чи унеможливлення виконання її обов'язку (сплатити кошти, повернути майно, відшкодувати збитки тощо), зокрема на виконання судового рішення, що набрало законної сили, а згодом вона (чи її правонаступник) намагається оспорити такий правочин на тій підставі, що він був фrawdаторним. Таке оспорення суперечить конструкції фrawdаторного правочину та за змістом є зловживанням правом.

Інакше кажучи, кредитором, на шкоду якому вчинений фrawdаторний правочин, не може бути сторона оспорюваного договору або її правонаступник, зокрема спадкоємець. Тому така сторона чи її правонаступник не може вимагати визнання договору недійсним як фrawdаторного.

Фраудаторний правочин в українському законодавстві з 01.01.2025

NEW От це і відбулося. Термін «фраудаторний правочин» з'явиться у абзаці 6 статті 1 Кодексу України з процедур банкрутства (див. Закон України «Про внесення змін до Кодексу України з процедур банкрутства та деяких інших законодавчих актів України щодо імплементації Директиви Європейського парламенту та Ради Європейського Союзу 2019/1023 та запровадження процедур превентивної реструктуризації» від 19 вересня 2024 року № 3985-ІХ, опублікований в «Голос України» 23 жовтня 2024 року). (<http://www.golos.com.ua/documents/z-3985-ix.pdf>)

✓ Згадується як в далекому 2017 році написав вперше про фраудаторний правочин (див. Крат В. І. Недійсність договору: законодавче регулювання та види // Проблеми законності. - 2017. - Вип. 138. - С. 11-12 (<http://plaw.nlu.edu.ua/article/view/108853/106101>)), (<http://plaw.nlu.edu.ua/article/view/108853/106101>) а згодом в окремій думці (<https://reyestr.court.gov.ua/Review/72348706>) в 2018 році.

Конкурсне та позаконкурсне оспорювання

Постанова КЦС ВС від 05.04.2023 у справі № 523/17429/20

Необхідно розмежовувати конкурсне оспорювання та позаконкурсне оспорювання фраздаторних правочинів.

Конкурсне та позаконкурсне оспорювання

Постанова КЦС від 21.05.2025 в справі № 725/2625/23

Конкурсне оспорювання фродаторних правочинів має досить детальне регулювання в сфері неплатоспроможності (зокрема, стаття 42 Кодексу України з процедур банкрутства).

Натомість позаконкурсне оспорювання фродаторних правочинів унормоване у виконавчому провадженні (стаття 9 Закону України «Про виконавче провадження»). Окремі згадки є про позаконкурсне оспорювання правочинів є в ЦК України. Відповідно до статті 605 ЦК України прощення боргу можливе лише за умови, коли звільнення кредитором боржника від його обов'язків не порушує прав третіх осіб щодо майна кредитора. Тобто, при прощенні боргу мають враховуватися прав та інтереси третіх осіб (які є кредиторами кредитора, який здійснює прощення боргу). Це важлива умова, що може позначитися на дійсності прощення боргу. Законодавець, по суті, врегулював певні фродаторні прояви, тобто недопустимість вчиняти прощення боргу на шкоду кредиторам.

Фраудаторний договір і виконавче провадження

Постанова КЦС від 21.05.2025 в справі № 725/2625/23

Тлумачення статті 9 Закону України «Про виконавче провадження» свідчить, що правочин кваліфікується як фраудаторний, якщо він вчинений боржником, котрий внесений до Єдиного реєстру боржників, на майно якого накладений арешт, і такий правочин призвів до неможливості задовольнити вимоги стягувача за рахунок такого майна.

Очевидно, що фраудаторність правочину, яка передбачена у статті 9 Закону України «Про виконавче провадження», відрізняється, зокрема, від кваліфікації фраудаторного правочину в позаконкурсному оспорюванні як такого, що вчинений всупереч принципу добросовісності та недопустимості зловживання правом (статті 3, 13 ЦК України).

Фраудаторний договір і виконавче провадження

Постанова КЦС від 21.05.2025 в справі № 725/2625/23

Для кваліфікації правочину як фраудаторного на підставі статті 9 Закону України «Про виконавче провадження» необхідно встановити, що: (1) боржник внесений до Єдиного реєстру боржників; (2) на майно такого боржника накладений арешт; (3) правочин призвів до неможливості задовольнити вимоги стягувача за рахунок такого майна.

II. Моделі actio Pauliana поза конкурсом

Франція (l'action oblique, l'action directe, l'action paulienne)

Стаття 1341. (Змінена Законом 2016-131 від 10 лютого 2016 року – ст. 3)

Кредитор має право на виконання зобов'язання; він може примусити боржника його виконати на умовах, визначених законом.

Стаття 1341-1. (Внесена Законом 2016-131 від 10 лютого 2016 року – ст. 3)

Коли нездійснення боржником своїх прав та засобів правового захисту сімейного характеру шкодить правам його кредитора, останній може їх здійснювати від імені боржника, за винятком тих, що винятково пов'язані з його особою.

Стаття 1341-2. (Внесена Законом 2016-131 від 10 лютого 2016 року – ст. 3)

Кредитор може також позиватися від свого власного імені, щоби визнати недійсними щодо нього правочини, вчинені боржником на шкоду його правам, за умови що доведе, в разі оплатного правочину, що третя особа-контрагент боржника знала про шкоду.

Стаття 1341-3. (Внесена Законом 2016-131 від 10 лютого 2016 року – ст. 3)

У випадках, визначених законом, кредитор може позиватися щодо оплати своєї вимоги напряму до боржника свого боржника.

Франція

Цікавий кейс про фраздаторний правочин і Actio Pauliana розглянув Касаційний суд Франції в рішенні від 29.01.2025 року.

✍️ Компанія La Brasserie, керівником якої був пан [N], доручила пану [O], дипломованому бухгалтеру, вести та контролювати свої рахунки, який був відкликаний 31 грудня 2016 року. Пан [O] звернувся до La Brasserie з вимогою про виплату та стверджував, що йому не виплатили належні йому гонорари. 15 червня 2018 року La Brasserie продала свій бізнес компанії LBR, яка була створена з метою поглинання бізнесу і належала пану та пані [N]. 6 лютого 2019 року компанію La Brasserie зобов'язали сплатити пану [O] певну суму як гонорар. Згодом компанія була піддана примусовій ліквідації, а Депре був призначений ліквідатором. Пан [O] подав позов проти LBR, пана [N] та ліквідатора La Brasserie, та вимагав визнати, що передача бізнесу не може бути використана проти нього. Апеляційний суд в позові відмовив.

Пан [O] оскаржив рішення апеляційного суду про відхилення його вимог щодо недійсності передачі комерційного підприємства та стверджував, «l'action paulienne, що стосується акту, який має на меті уникнути відповідальності перед кредиторами, замінивши майно на кошти, які легше приховати, не залежить від доведення очевидної неплатоспроможності боржника; пан [O] обґрунтував свій l'action paulienne тим, що передача комерційного підприємства замінила легко стягуваний актив на інший актив, який легше приховати; апеляційний суд, констатувавши, що передача комерційного підприємства замінила зазначене підприємство на грошову суму, цінність якої легше приховати, відхилив l'action paulienne на підставі відсутності доказів очевидної неплатоспроможності компанії «La Brasserie»; ухвалюючи таке рішення, він порушив статтю 1341-2 ЦК Франції.

Франція

Касаційний суд задовольнив касаційну скаргу та передав справу до апеляційного суду і зокрема, вказав, що: відповідно 1341-2 ЦК Франції кредитор може також позиватися від свого власного імені, щоби визнати недійсними щодо нього правочини, вчинені боржником на шкоду його правам, за умови що доведе, в разі оплатного правочину, що третя особа-контрагент боржника знала про шкоду;

кредитор має право подати l'action paulienne, коли відчуження, хоча й здійснене за звичайною ціною, призводить до виведення майна з-під можливого стягнення, і відбувається його заміна грошовими коштами, які легше приховати. Оскільки шкода для кредитора таким чином доведена, успіх l'action paulienne не залежить від доказів об'єктивної неспроможності боржника на момент вчинення оспорюваного правочину;

апеляційний суд при відхиленні l'action paulienne, поданого паном [O], вважав що, пан [O] не надав доказів неплатоспроможності, принаймні очевидної, компанії La Brasserie на момент відчуження її торгового підприємства. Втім відчуживши належне їй торгове підприємство, компанія La Brasserie замінила його грошовою сумою, що є цінністю, яке легше приховується від звернення стягнення. При ухваленні такого рішення апеляційний суд, який додав до закону умову, яку він не передбачає.

Франція

FR Касаційний суд Франції (Cass. Civ. 1ère, 12 жовтня 1982 року, № 81-14.844) розглядав цікавий кейс про розмежування вікарного (непрямого) позову (action oblique) та actio Pauliana (action paulienne).

✍ Кредитор (SGTE) надав позику своєму боржнику (пану Y). Боржник передав ці кошти товариству нерухомості (SCI), учасниками якого були пани X та Z. Оскільки боржник (Y) позику не повернув, кредитор (SGTE) вирішив стягнути заборгованість безпосередньо з SCI та її учасників.

🔍 Кредитор застосував два окремі механізми:

1 непрямо́й позов (l'action oblique): кредитор (SGTE) звернувся до суду від імені свого боржника (Y) з вимогою до SCI (X та Z) повернути 400 000 франків;

2 actio Pauliana (l'action paulienne): кредитор використав цей позов для визнання недійсним конкретного акту від 10 липня 1972 року, за яким боржник (Y) відмовлявся від претензій до учасників SCI. Цей акт перешкодив стягненню.

✂ Позиція відповідачів (X та Z) полягала в тому, що SCI була фіктивною (société fictive) і що мала місце симуляція. Вони заявили, що товариство було створене на прохання самого боржника (Y) для прикриття його особистої діяльності, і, відповідно, Y не мав реального права вимоги до них.

Франція

! Апеляційний суд задовольнив вимоги кредитора. Він помилково прирівняв статус кредитора в обох позовах, зазначивши, що кредитор, який діє через actio Pauliana, є третьою особою (tiers). Як третя особа, він не зв'язаний таємним правочином (contre-lettre) про удаваність і може посилатися на публічний акт (acte ostensible) – тобто на формальне існування SCI.

✚ Касаційний суд скасував рішення апеляційного суду, вказавши на помилку в застосуванні норм та зазначив, що: !actio Pauliana дійсно є особистим позовом кредитора. Діючи в такий спосіб, кредитор є третьою особою і захищає власні інтереси від дій боржника на шкоду кредитору;

!!непрямий позов (l'action oblique) однак має іншу природу. При його поданні кредитор діє від імені та в інтересах свого боржника. Кредитор «стає на місце» боржника і реалізує ті права, які належать самому боржнику.

* У цій справі основна вимога про стягнення 400 000 франків була заявлена саме як непрямий позов (l'action oblique). Оскільки кредитор (SGTE) діяв від імені боржника (Y), йому можуть бути протиставлені всі ті заперечення, які відповідачі (X та Z) могли б протиставити самому боржнику (Y). Якщо боржник (Y) був стороною симуляції (simulation) і знав про фіктивність SCI, то кредитор (SGTE), діючи від його імені через непрямий позов, також зв'язаний наслідками цієї симуляції. Апеляційний суд неправомірно змішав правові наслідки особистого actio Pauliana зі специфікою непрямого позову. Тобто не можна одночасно «взувати черевики» боржника (діяти через непрямий позов) і при цьому стверджувати, що ти «третья особа», яка нічого не знала (як у actio Pauliana).

Італія

ІТ У частині перші статті 2901 Цивільного кодексу Італії передбачено, що кредитор, навіть якщо право вимоги підпорядковане умові чи строку, може вимагати, щоб були оголошені недійсними щодо нього акти з розпорядження майном, якими боржник завдає шкоди його інтересам, у разі якщо мають місце такі умови:

1 боржник знав про шкоду, яку акт завдає інтересам кредитора, або, якщо йдеться про акт, що передуює виникненню права вимоги, і цей акт був вчинений зловмисно, з метою перешкодити задоволенню права вимоги;

2 крім того, якщо йдеться про оплатний акт, третя особа знала про шкоду, а у випадку з актом, що передуює виникненню права вимоги, була співучасником зловмисного вчинення.

■ Ревокаторний позов (*azione revocatoria*) в італійському приватному праві по своїй суті є аналогом римського *actio Pauliana* для оспорювання фраздаторних правочинів.

Італія

✳️ Цікавий кейс розглядав Касаційний суд Італії про (ревокаторний позов і оспорування банком (кредитором) договорів дарування, вчинених між поручителем (дарувальником) та її дітьми (обдаровуваними). Відповідачка, при запереченні проти позову, посилалася на відсутність scientia damni (обізнаності про шкоду), як необхідної передумови actio Pauliana, оскільки на момент вчинення дарування зобов'язання виконувалося основним боржником належним чином, а тому дарувальник не могла знати, що цими договорами завдає якихось збитків кредитор. З урахуванням того, що йдеться про договори, які передували виникненню права вимоги з договору поруки відсутня й інша передумова actio Pauliana – consilium fraudis («злий» намір). Також відсутня і третя передумова позову – eventus damni (реальна шкода), оскільки у відповідачки є інше майно, яке може гарантувати виконання нею свого зобов'язання.

📄 Суди попередніх інстанцій та Касаційний суд, зокрема, погодилися з тим, що:

📍 про scientia damni свідчить ряд обставин: обдаровувані є близькими родичами (дітьми) дарувальника, які проживають разом з нею; тому відсутні інші підстави вчинення дарування, крім бажання відповідачки вивести своє майно з-під можливого стягнення із сторони кредитора; афілійованість дарувальника-поручителя з товариством – основним боржником;

📌 момент виникнення права вимоги з договору поруки, а також вимоги, забезпеченої порукою, пов'язується з видачею кредиту, а не з порушенням основним боржником своїх зобов'язань. Як наслідок договори дарування слід визнати вчиненими вже після виникнення боргу з поруки, а отже, consilium fraudis не вимагається, а достатньою є лише суб'єктивна умова (scientia damni);

✂️ eventus damni має місце для кредитора не тільки у випадку, коли боржник, здійснивши розпорядчий акт, повністю позбавляється свого майна, але і тоді, коли здійснення права вимоги стає для кредитора взагалі складним чи обтяжливим. При цьому, на боржнику лежить тягар доведення того, що майна, яке залишилося у боржника, достатньо для задоволення вимог кредитора.

Італія

З політико-правових позицій допускаються різні варіанти сучасного прояву *fraus creditorum* (чи *actio Pauliana*) як із застосуванням конструкції недійсності правочину, так і без.

Український підхід проявляється в тому, що правочин на шкоду кредитору «піддається» недійсності.

В 2015 році в Італії на рівні Цивільного кодексу закріплено норму (Art 2929-bis), що *fraus creditorum* застосовується без недійсності. Зокрема, кредитор з виконавчим титулом може звернути стягнення на майно, передане боржником іншій особі, без попереднього визнання такого правочину на підставі рішення суду недійсним, якщо відповідний правочин завдає шкоди з огляду на його безоплатність.

Art 2929-bis викликала жваві дискусії і навіть зумовила появу цікавих дисертаційних досліджень.

Іспанія

July 18

 Трохи з Código Civil
(https://www.boe.es/biblioteca_juridica/codigos/abrir_pdf.php?fich=034_Codigo_Civil_y_legislacion_complementaria.pdf)

 Artículo 1111.
Los acreedores, despues de haber perseguido los bienes de que este en posesion el deudor para realizar cuanto se les debe, pueden ejercitar todos los derechos y acciones de este con el mismo fin, exceptuando los que sean inherentes a su persona; pueden tambien impugnar los actos que el deudor haya realizado en fraude de su derecho.

 Стаття 1111
Кредитори, у зв'язку із необхідністю пошуку майна, яке знаходиться у власності боржника, для того, щоб стягнути належну їм суму, можуть з цією метою здійснювати всі права та використовувати всі засоби судового захисту (позови), що й боржник, за винятком тих, що пов'язані з особою боржника; вони також можуть оспорювати ті дії, які здійснює боржник, зловживаючи своїми правами.

[boe.es/biblioteca_juridica/codigos/abrir_pdf.php?fich=034_Codigo_Civil_y_legislacion_complementaria.pdf](https://www.boe.es/biblioteca_juridica/codigos/abrir_pdf.php?fich=034_Codigo_Civil_y_legislacion_complementaria.pdf)

 7 1

1,1K 👁 11:24

 Leave a comment

Велика Британія

Чи можливо оспорити як вчинені на шкоду кредитору правочини «підконтрольних» боржнику компаній, які спрямовані на «виведення» майна?

Цікавий кейс The Supreme Court of the United Kingdom «El-Husseiny and another v Invest Bank PSC» (оприлюднено 19.02.2025) про фродаторні правочини розповідає Law Society Gazette.

Справа була порушена після судового розгляду щодо виконання судових рішень, винесених в Абу-Дабі банком Invest Bank PSC проти Ахмада Ель-Хусейні на суму 96 млн дирхамів (близько 20 млн фунтів стерлінгів). Банк визначив активи у Великій Британії, включаючи будинки в центрі Лондона або компанії, що володіють цими будинками, проти яких він хотів виконати судові рішення. Банк стверджував, що Ель-Хусейні домовився про передачу активів іншим особам, щоб «вивести їх з-під контролю банку і його боргів за судовими рішеннями» або зменшити вартість компаній, яким належали ці об'єкти. Банк звернувся за допомогою до статті 423 Закону про неплатоспроможність 1986 року.

Велика Британія

Чи можливо оспорити як вчинені на шкоду кредитору правочини «підконтрольних» боржнику компаній, які спрямовані на «виведення» майна?

Посилаючись на тлумачення банком цієї статті як такої, що не обмежується зверненням стягнення на власне майно боржника, в рішенні зазначено, що це «не більше ніж природне тлумачення статті 423(1) в контексті».

Відхиляючи апеляцію, судді зазначили: «Нас не переконує жодне з тверджень апелянтів про те, що прямолінійне тлумачення частини 1 статті 423, прийняте судами, є неправильним. Навпаки, ми вважаємо, що як формулювання частини 1 статті 423, так і мета цієї статті чітко вказують на те, що «правочин» у розумінні частини 1 статті 423 не обмежується операцією з активом, що належить боржнику, а поширюється на тип правочину у цій справі, за яким боржник вчиняє правочин, відповідно до якого компанія, що належить йому, передає цінний актив безоплатно або за заниженою вартістю».

Велика Британія

Чи можливо оспорити як вчинені на шкоду кредитору правочини «підконтрольних» боржнику компаній, які спрямовані на «виведення» майна?

Рішення Верховного Суду, що зосереджується на тлумаченні статті 423 Закону про неплатоспроможність 1986 року, яка надає кредиторам засоби правового захисту у випадку, коли боржник вживає заходів, спрямованих на відхилення їхніх вимог або нанесення їм шкоди, «повинно вітатися всіма кредиторами», - кажуть адвокати.

Саймон Фоуелл, партнер Signature Litigation, зазначив: «Це довгоочікуване підтвердження того, що стаття 423 Закону про неплатоспроможність 1986 року має широку сферу застосування і, зокрема, що в законодавстві немає значних прогалин, які б дозволяли боржникам володіти активами через корпоративні структури та передавати їх за низькою вартістю або взагалі безоплатно з метою уникнення виконання своїх зобов'язань. «Рішення Верховного Суду слід вітати всім кредиторам, особливо з огляду на те, що воно поклато край аргументу, який надавав боржникам очевидний шлях для уникнення своїх зобов'язань».

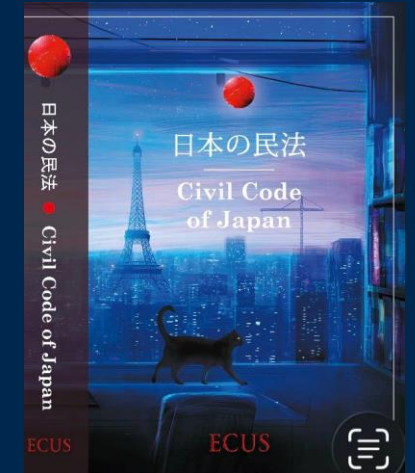
(詐害行為の取消しの範囲)
(Scope of Fraudulent Act to Be Revoked)

Civil Code

231

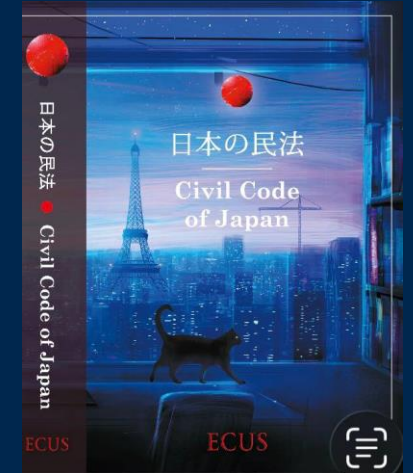
第四百二十四条の八 債権者は、詐害行為取消請求をする場合において、債務者がした行為の目的が可分であるときは、自己の債権の額の限度においてのみ、その行為の取消しを請求することができる。

Article 424-8 (1) If the obligee makes demand for revocation of fraudulent act, and the subject of the act committed by the obligor is divisible, the obligee may demand revocation of the act only to the extent of the amount of the obligee's own claim.

Японія

Якщо кредитор вимагає визнання недійсним фродаторного правочину, і предмет правочину, вчиненого боржником, є подільним, кредитор може **вимагати визнання цього правочину лише в межах суми своєї власної вимоги** (стаття 424-8 (1) ЦК Японії).

III. Інші фраздаторні конструкції

Фраудаторний поділ майна

Постанова КЦС від 06.03.2019 у справі № 317/3272/16-ц

Згідно частини третьої статті 13 ЦК України не допускаються дії особи, що вчиняються з наміром завдати шкоди іншій особі, а також зловживання правом в інших формах. Однією із основоположних засад цивільного законодавства є добросовісність (пункт 6 частини першої статті 3 ЦК України) і дії учасників цивільних правовідносин мають бути добросовісними. Тобто відповідати певному стандарту поведінки, що характеризується чесністю, відкритістю і повагою інтересів іншої сторони договору або відповідного правовідношення.

Поділ спільного майна подружжя не може використовуватися учасниками цивільного обороту для уникнення сплати боргу боржником або виконання судового рішення про стягнення боргу. Боржник, проти якого ухвалене судове рішення про стягнення боргу та накладено арешт на його майно, та його дружина, які здійснюють поділ майна, діють очевидно недобросовісно та зловживають правами стосовно кредитора, оскільки поділ майна порушує майнові інтереси кредитора і направлений на недопущення звернення стягнення на майно боржника. Тому правопорядок не може залишати поза реакцією такі дії, які хоч і не порушують конкретних імперативних норм, але є очевидно недобросовісними та зводяться до зловживання правом.

Фраудаторні конструкції

Постанова КЦС від 27.10.2021 у справі № 346/6034/13-ц

Учасники цивільних відносин не можуть на рівні того чи іншого договору (в тому числі, й мирової угоди) здійснювати кваліфікацію певного договору як недійсного (нікчемного чи оспорюваного), визначати правові наслідки нікчемності правочину, домовлятися про застосування реституції. За домовленістю сторін можуть змінюватися тільки правові наслідки оспорюваного правочину. По своїй суті застосування конструкції недійсності акту та/або реституції не для захисту цивільних прав та інтересів є недопустимим.

Приватно-правовий інструментарій (зокрема, затвердження мирової угоди із застосуванням реституції, визнання недійсним акту) не повинен використовуватися **учасниками цивільного обороту для уникнення чи унеможливлення сплати боргу боржником або виконання судового рішення про стягнення боргу**. При цьому, у разі використання приватно-правового інструментарію не для захисту цивільних прав та інтересів, а для уникнення сплати боргу боржником або виконання судового рішення про стягнення боргу, судові рішення стосуються прав та/або інтересів кредитора.

Фраудаторні конструкції

Постанова КЦС від 09.11.2022 в справі № 759/6865/19

! Приватно-правовий інструментарій (зокрема, затвердження мирової угоди) не повинен використовуватися учасниками цивільного обороту для уникнення чи унеможливлення сплати боргу боржником або виконання судового рішення про стягнення боргу.

 По своїй суті застосування конструкції мирової угоди всупереч її призначенню та/або на шкоду кредитору є нерозумним та недопустимим.

!! При цьому, у разі використання приватно-правового інструментарію всупереч його призначенню та/або на шкоду кредитору, а для уникнення сплати боргу боржником або виконання судового рішення про стягнення боргу, судові рішення стосуються прав та/або інтересів кредитора.

Фраудаторні конструкції

Окрема думка суддів КЦС ВС від 29.10.2025 у справі № 752/6365/22

🔍 У справі, що переглядається:

✍ у касаційній скарзі ОСОБА_1 акцентувала увагу на тому, що під час укладення договору позики станом на дату ухвалення рішення суду першої інстанції та постановлення ухвали апеляційного суду ОСОБА_1 та ОСОБА_2 перебували у шлюбі. ОСОБА_1 вказувала, що при вчиненні договору позики ОСОБА_2 розпорядився майном - грошовими коштами, які є спільною власністю подружжя; ОСОБА_1 також зазначала, що сума грошових коштів в розмірі 180 000 доларів США, які були предметом позову у справі № 752/6365/22, є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя ОСОБА_1 та ОСОБА_2, а, відмовившись від позову, про що було постановлено ухвалу, ОСОБА_2 фактично розпорядився часткою майна в спільній сумісній власності подружжя - грошовими коштами в розмірі 90 000 доларів США, що належать його дружині - ОСОБА_1, без її згоди, чим було порушено право власності ОСОБА_1;

📌 суд не повинен ігнорувати те що ОСОБА_2 звернувся із заявою про відмову від позову одразу після звернення до нього ОСОБА_1 із позовами про розірвання шлюбу та поділ майна подружжя. При цьому попередня поведінка позивача чітко та послідовно свідчила про намір захистити порушене право за договором позики (звернення із позовом, підтримка позовних вимог, накладення арешту на майно в порядку забезпечення позову);

📄 договір позики вчинено ОСОБА_2 під час перебування у шлюбі із ОСОБА_1. Доказів, які б спростовували належність суми позики ОСОБА_2 та ОСОБА_1 на праві спільної сумісної власності, матеріали справи не містять.

Фраудаторні конструкції

Окрема думка суддів КЦС ВС від 29.10.2025 у справі № 752/6365/22

✓ належність права вимоги, яке виникло на підставі договору позики, до спільного майна подружжя зумовлює появу в таких суб'єктів спільного права вимоги. Тобто, оскільки щодо таких об'єктів як «безтілесна річ» (зокрема, право вимоги) виключається встановлення правового режиму речового права та використання речево-правових конструкцій, то правовий режим спільної сумісної власності так позначається на праві вимоги, що зумовлює «появу» спільного права вимоги, яке виникло на підставі договору позики;

📌 якщо один із подружжя (позикодавець) у справі про стягнення позики після задоволення позову судом першої інстанції відмовляється від позову на стадії апеляційного перегляду справи для унеможливлення чи ускладнення поділу спільного майна подружжя (чи жінки та чоловіка, які проживали однією сім'єю, але не перебували у шлюбі між собою або в будь-якому іншому шлюбі), виключення певного майна з поділу на час виникнення (існування) спору (спорів) про розірвання шлюбу, поділ спільного майна подружжя (чи жінки та чоловіка, які проживали однією сім'єю, але не перебували у шлюбі між собою або в будь-якому іншому шлюбі) тощо, такий учасник судового розгляду діє очевидно недобросовісно та зловживає правами стосовно другого із подружжя (чи жінки або чоловіка, які проживали однією сім'єю, але не перебували у шлюбі між собою або в будь-якому іншому шлюбі);

⚖ оскарженою ухвалою апеляційного суду вирішено питання про право вимоги ОСОБА_1, яке виникло на підставі договору позики (відмова від позову про стягнення позики спрямована на виключення коштів у розмірі 180 000 доларів США з-під поділу спільного майна подружжя).

Джерела

Трохи про приватне право в судовій практиці (за матеріалами публікацій в соціальній мережі Facebook за 2021 рік) / Редактор та упорядник В. І. Крат. – Київ, 2021. 234 с. URL: <https://t.me/glossema/2>

Трохи про приватне право в судовій практиці (за матеріалами публікацій в телеграм-каналі «Трохи про приватне право» за 2022 рік) / Автор та редактор В. І. Крат. – Київ, 2022. 444 с. URL: <https://t.me/glossema/727>

Трохи про приватне право в судовій практиці (за матеріалами публікацій в телеграм-каналі «Трохи про приватне право» за 2023 рік) / Автор та редактор В. І. Крат. – Київ, 2023. 662 с. URL: <https://t.me/glossema/1451>

Трохи про приватне право в судовій практиці (за матеріалами публікацій в телеграм-каналі «Трохи про приватне право» за 2024 рік) / Автор та редактор В. І. Крат. – Київ, 2024. 899 с. URL: <https://t.me/glossema/2441>

Трохи про приватне право в судовій практиці (за матеріалами публікацій в телеграм-каналі «Трохи про приватне право» за 2025 рік) / Автор та редактор В. І. Крат. – Київ, 2025. 704 с. URL: <https://t.me/glossema/3223>

Верховний
Суд

Трохи про приватне право:
<https://t.me/glossema>

Дякую за увагу!